

Museovirasto
Merihistorian toimisto
Hylkysaari
Helsinki 17

6.11.1989

Suomenlinnan hoitokunta

Suomenlinnan alueella olevien Merisotakoulun raivattavaksi esittämien va-kohteiden tarkastus 19.10.1989 (Viite: Merisotakoulu 194/Da/10.10.1989)

19.10.1989 klo 10.00 alkaen suorittivat Merivoimien sukeltajakurssin sukeltajat tarkastuskohteiden vedenalaista videokuvausta Merihistorian toimiston valvonnassa. Kuvaus oli huolella valmisteltu ja suoritettiin hyvällä kuvaustekniikalla rauhallisesti ja määrätietoisesti. Kuvat olivat suhteellisen selviä huolimatta veden "pölyämisestä" lietepohjalla ja näin ollen saimme melko selkeän kuvan rakenteista.

Ensimmäinen tarkastuskohde (Liite 1) sijaitsee Pikkumustasaassa Merisotakoulun esikunnan edessä olevalla vesialueella. Kohteessa on kolme erillistä kivirakennelmaa, joista kahdessa rannan puoleisessa on vielä havaittavissa hirsiarkun jäänteitä, tosin jonkin verran sorteineina. Lähinnä rantaa oleva hirsiarkku on kooltaan 3x3 metriä ja korkeus 1,5 metriä. Sen etäisyys rantaviivasta on 6,5 metriä. Keskimmissä kivirakennelmissa hirsiarkku oli jo melko pahoin hajonnut, mutta oli vielä todettavissa. Veden syvyys tällä kohdalla on 6 metriä ja rakenteen korkeus 3 metriä, joten vettä sen päällä on noin 3 metriä. Uloin kivirakenne on vailla hirsikehikkoa. Veden syvyys sen kohdalla on 6 metriä ja rakenteen korkeus on 2,8 metriä, joten sen päällä on vettä noin 3,2 metriä. Kivien koko rakennelmissa on vaihteleva, halkaisijaltaan 20 senttimetrisistä ns. "miehen nostannaisiin", olipa uloimassa päällimmäiseksi pudotettu noin 1m^3 järkäle.

Historiallista taustaa:

Ebba Brännbackin tutkimuksessa (Pääpiirteitä Pikku Mustasaaren rantojen rakentamisesta 1983) on nyt tutkitulle alueelle piirretty ensimmäinen laituri v. 1797 kartassa (liite 2) se olisi näin ollen peräisin jo Ruotsin vallan ajalta. Hirsiarkuilla varustetut rannanpuoleiset kivirakennelmat ovat ilmeisesti kuuluneet tähän laituriin. Kolmas (uloin) vaikuttaa paremminkin olevan ns. väyläeste mahdollisesti samoilta ajoilta. Vuoden 1805 karttasuunnitelmassa oli kyseisen laiturin paikalle ehdotettu rakennettavaksi T- laituri. Todennäköisesti suunnitelma ei toteutunut, koska vuodelta 1813 olevassa Venäjän vallan aikaisessa kartassa (liite 3) laituri oli ennallaan. Vuoden 1827 kartassa (liite 3) laituri sijaitsee samoilla paikoilla, mutta on laajennettu rannan suunnassa ja mahdollisesti tältä ajalta ovat peräisin rannalla olevat betonikorokkeet. Vuoden 1839 kartassa (liite 4) laituri on kuten v. 1827, mutta Pikku-Mustasaaren yleiskartassa v:lta 1861 (liite 5) ei ko. laituria enää esiinny.

Toinen tarkastuskohde (liite 1) oli Länsi-Mustasaaren ja Susisaaren välisessä salmessa. Videokuvauksessa näkyi pohjassa epämääräisiä puu-*) ja kivikasoja sekä betonikappaleita. Kuvissa esiintyi myös pystypaaluja, joiden päät ovat suhteellisen lähellä pintaa ja siten merenkululle vaarallisia. Näitä rakenteita ei ole kuvattu vanhemmissa kartoissa, vaan ne ovat myöhempää perua ja esiintyvät mm.vuoden 1955 Topografikunnan kartassa (liite 1).

Kohteessa 1 olevat rakenteet on luokiteltava muinaismuistolain alaisiksi kohteiksi, kun taas kohteen 2 jäänteet on tulkittava resen-teiksi, eivätkä siten ole suojelukohteita.

Tarkastuksen suorittivat sukeltajakurssin avustamana erikoismestari Pekka Lindfors ja tutkija Harto Roth Suomen merimuseolta.

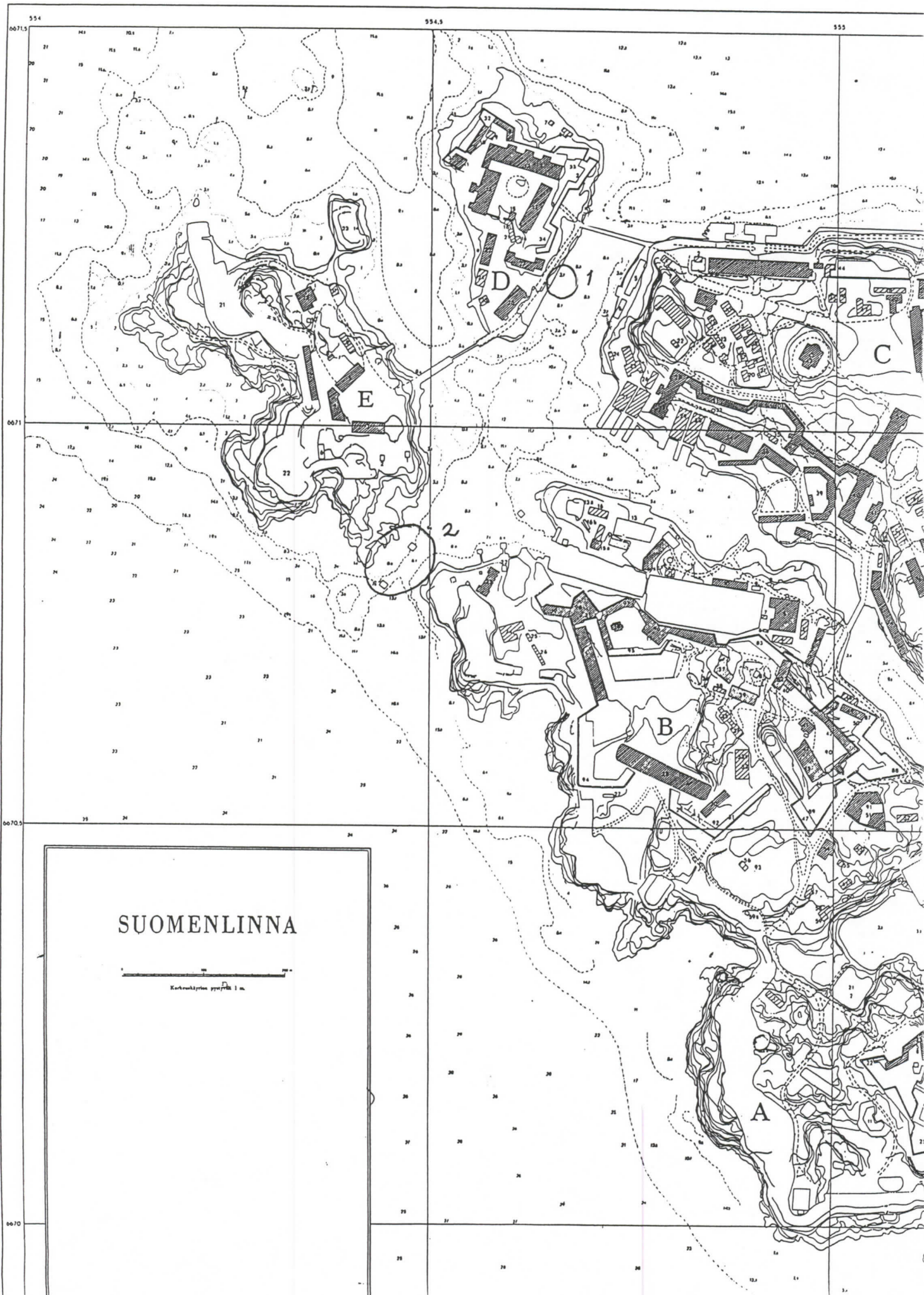
**) hirsiaarkun jäänteitä*

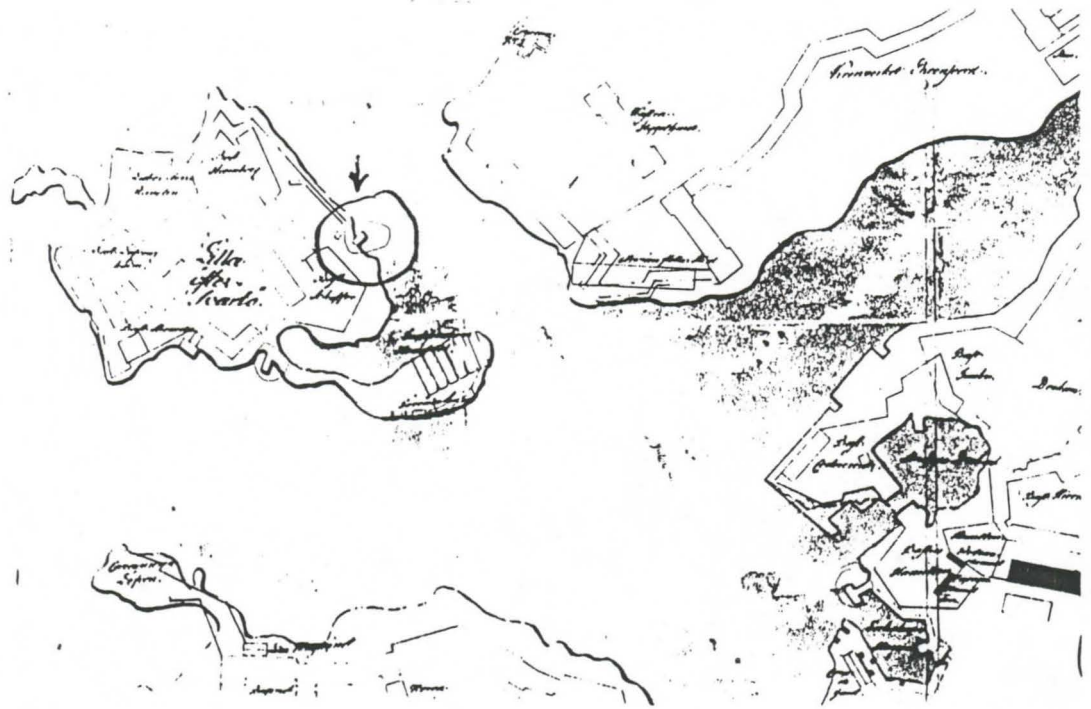
Tutkija

Harto Roth

Liitteet 5 kpl

Tiedoksi: Museovirasto
MerivE
MeriSK
Sukeltajakurssi

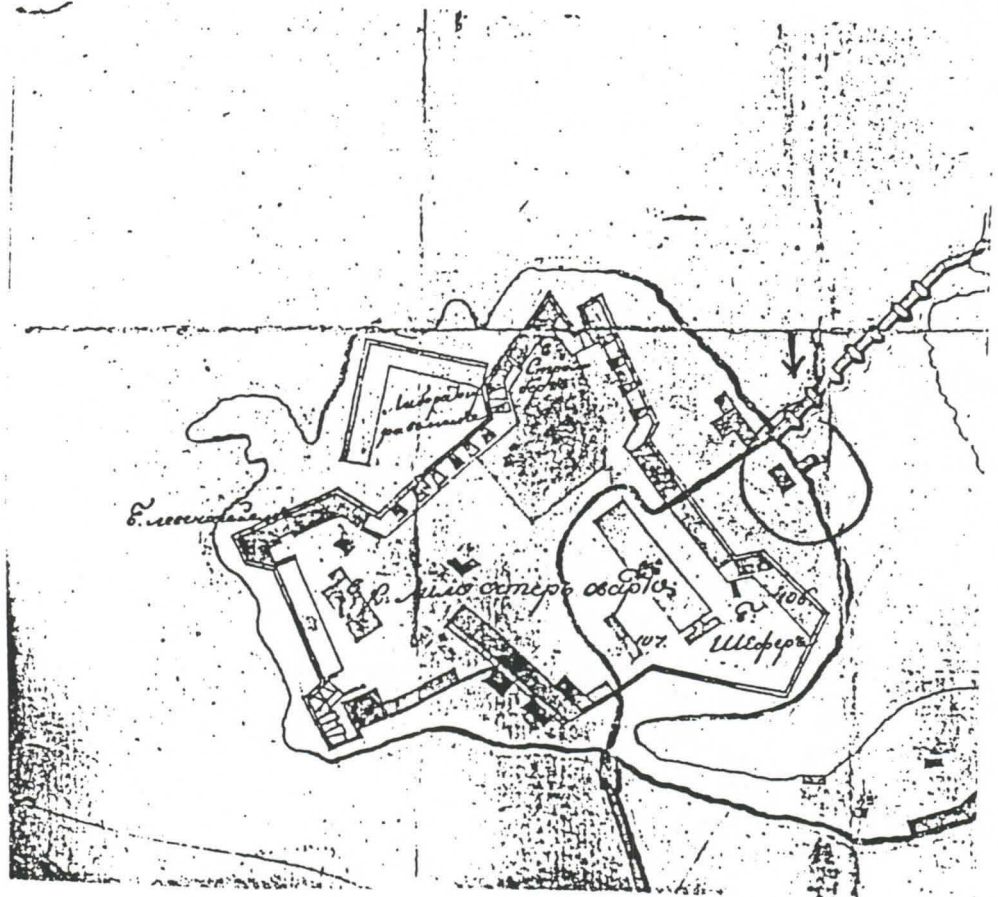

Kuva 7. Pikku Mustasaari v. 1797. Laiturit.
Översiktsplaner 60, 1797. KrA.

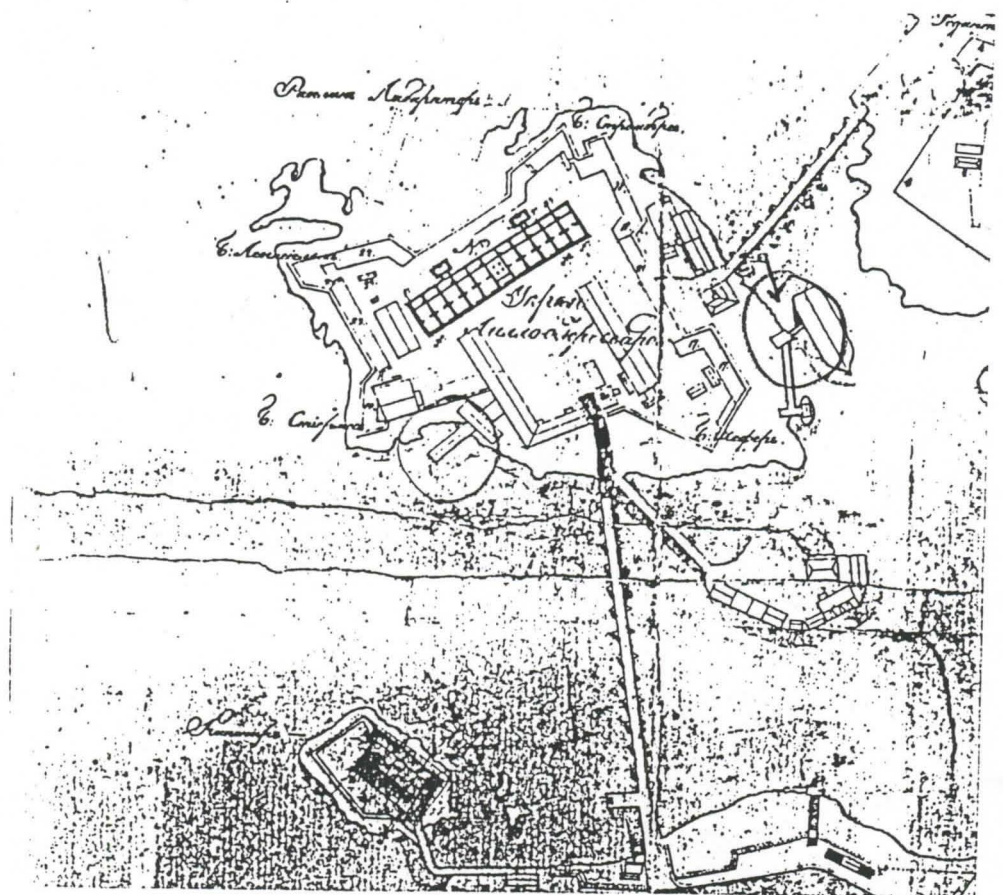
1805 rakennettavaksi puinen T-laituri, jossa oli portaat kolmella sivulla (kuva 6).¹⁴ Tämä laituri oli tarkoitus rakentaa vanhan laiturin paikalle.

Samana vuonna esitettiin eteläisen vanhan laiturin paikalle rakennettavaksi venesatama (Båthamn).¹⁵ Laituri suunniteltiin osittain kivi osittain puurakenteisena. Rantautuminen tapahtui kolmiosaisen laiturin sisällä. Pari vuotta varhaisempi on Länsi-Mustasaaren satamasuunnitelma.¹⁶ Molemmista satamista rakennettiin vain itäosat (kuva 6).

Pikku Mustasaaren länsipuolelle oli hyvä vesitie Helsingistä. Jostakin syystä sinne ei kuitenkaan rakennettu laituria, vaikka kurttiinportin kautta olisi päässyt hyvin linnoituksen sisäosiin.

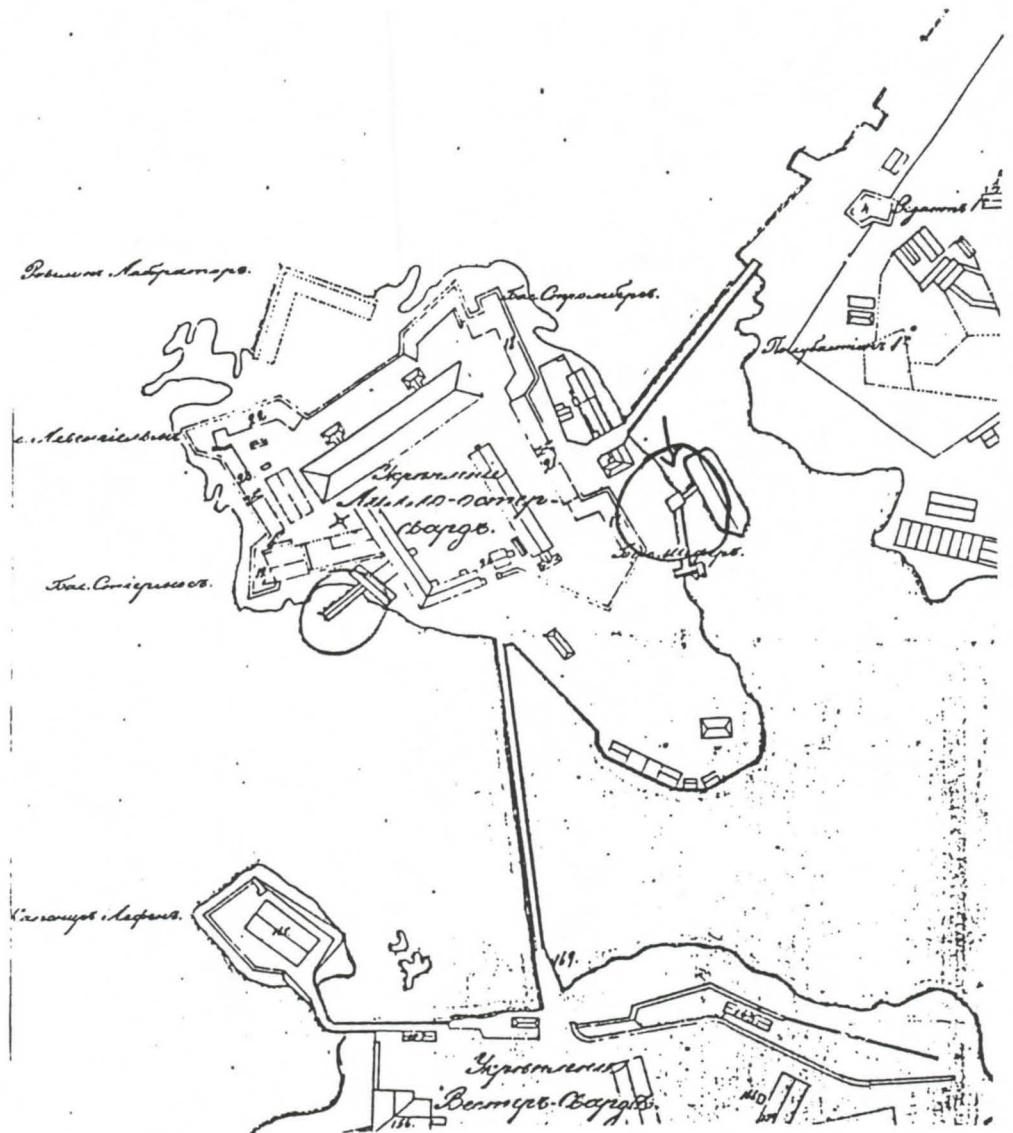
Kuva 8. Pikku Mustasaari v. 1813.
5/, 1813. MV.

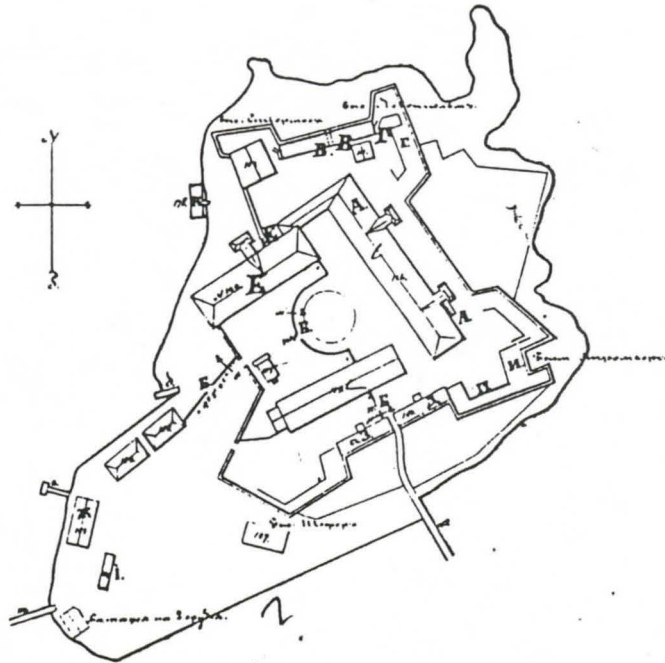
Kuva 9. Kartta vuodelta 1827. Korjattava tie näkyy tummen-
nettuna. 27/433. 1827. MV.

lainen silta rakennettu Iso Mustasaarelle. Siinä oli korotettu osa soutuveneitä varten.⁶ Ponttonisillat olivat sulke-
neet liikenteen molemmissa salmissa. Vuonna 1839 korotettu
osa jostakin syystä korjauksen yhteydessä poistettiin (kuva 10).

Sillat pysyivät entisillä paikoillaan 1850-luvun jälkipuolis-
kolle saakka. Vuonna 1857 suoritettujen täyttöjen ansiosta
välimatka Länsi-Mustasaarelle lyheni.⁷ Vuodelta 1861 on suun-
nitelma molemmista päistä hirsiarkkuihin kiinnitetystä uivasta
sillasta tälle välille. Samana vuonna ilmestyy silta jo val-
miina yleiskarttoihin (kuva 11).⁸

Kuva 10. Pikku Mustasaari v. 1839. Ruotsalaisen veneveistäjän
ja saaren väli esitetty virheellisesti täytettynä.
1569/2164/55, 1839. MV.

Kuva 14. Pikku Mustasaaren yleiskartta v:lta 1861.
D 12, 1861. MV.

em. kartassa olivat laiturin eteläpuolella sijainnut vesipumppu palokalustovajan (D 24) edessä ja puinen käymälä rakennuksen D 11 luona.

Vuodelta 1861 on säilynyt laiturisuunnitelma, joka tarkoittanee kurttiini Löwenhjelm-Stiernroosin eteen rakennettavaa laituria.¹⁷ Yleiskarttoja on 1860-luvulta vähän. Ensimmäisen kerran tämä laituri onkin vasta 1870-luvun kartoissa. Ensimmäinen laituri, jonka rakennusvuosi on selvittämättä, oli kevyt puulaituri. Vuonna 1874 esitettiin kiviperustaisen T-laiturin suunnitelma ja vuonna 1882 sen viereen suunniteltiin kelluvaa pyykkilaituria.¹⁸